

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 września 2022 r.

Pozycja 164

POSTANOWIENIE z dnia 7 czerwca 2022 r. Sygn. akt Ts 224/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Zielonacki,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej K.C. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 394² § 1 oraz art. 394² § 1¹ pkt 1-7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.), w brzmieniu ukształtowanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.), „w zakresie, w jakim powołane przepisy pomijają wśród postanowień podlegających zaskarżeniu postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji (zwyczajnego środka zaskarżenia)”, z:
 - a) art. 77 ust. 2, art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,
- 2) art. 394² § 1 i art. 380 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, rozumianych w ten sposób, że „kontrola zasadności odmowy zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji następuje wyłącznie w formie zażalenia do innego składu sądu drugiej instancji na postanowienie o odrzuceniu apelacji”, z art. 78 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 23 sierpnia 2021 r. (data nadania) K.C. (dalej: skarżący) – reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru – wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, na tle następującego stanu faktycznego:

Od wyroku Sądu Okręgowego w W. z 30 września 2020 r. (sygn. akt [...]) skarżący wniósł apelację wraz z wnioskiem o zwolnienie go od kosztów sądowych (opłaty sądowej od apelacji). Wniosek ten został oddalony przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 14 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]). Skarżący złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnie-

nia pisemnego tego orzeczenia, który został odrzucony przez wskazany sąd postanowieniem z 28 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]).

Następnie, postanowieniem Sądu Apelacyjnego w W. z 29 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]), apelacja skarżącego została odrzucona wobec nieuiszczenia opłaty sądowej. W uzasadnieniu sąd podniósł, że „[p]ostanowienie o zwolnieniu od kosztów sądowych na etapie postępowania apelacyjnego nie jest zaskarżalne, wobec tego nie podlega uzasadnieniu (...), a zażalenie w tym przedmiocie jest odrzucane (...). Niemniej kontrola prawidłowości stanowiska sądu o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych odbywa się w ramach rozpatrywania zażalenia na odrzucenie apelacji (...). Stąd też dopiero w uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu apelacji Sąd Apelacyjny przedstawia motywy kierujące nim przy wydawaniu postanowienia o zwolnieniu od kosztów sądowych”.

Postanowieniem z 30 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Apelacyjny w W. oddalił zażalenie na powyższe orzeczenie. W uzasadnieniu wydanego rozstrzygnięcia wskazał, że „postanowienie o zwolnieniu od kosztów sądowych wydane na etapie postępowania apelacyjnego nie jest zaskarżalne, wobec tego nie podlega uzasadnieniu (...). Tym samym złożony przez pełnomocnika strony pozwanej wniosek o sporządzenie i doręczenie postanowienia z dnia 14 grudnia 2020 r. podlegał odrzuceniu, o czym orzeczono postanowieniem z 28 stycznia 2021 r. Podkreślenia wymaga, że postanowienie z 14 grudnia 2021 r. uprawomocniło się w dacie jego wydania i obligowało pozwanego do uiszczenia wymaganej opłaty od apelacji w terminie 7 dni od daty otrzymania odpisu postanowienia pod rygorem odrzucenia apelacji. Na bieg terminu na wniesienie opłaty od apelacji nie wpływał złożony (...) wniosek o sporządzenie uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia z 14 grudnia 2021 r.”. Orzeczenie to, doręczone pełnomocnikowi skarżącego 25 maja 2021 r., wskazane zostało jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

2. Zdaniem skarżącego:

– art. 394² § 1 oraz art. 394² § 1¹ pkt 1-7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c.), w brzmieniu ukształtowanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.; dalej: ustawa nowelizująca), „w zakresie w jakim powołane przepisy pomijają wśród postanowień podlegających zaskarżeniu postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych apelacji (zwyczajnego środka zaskarżenia)”, naruszają „art. 77 ust. 2 (zakaz zamykania Skarżącemu drogi sądowej do sądu rozpoznającego apelację co do istoty), art. 78 zdanie pierwsze oraz drugie Konstytucji RP (prawo do zaskarżania wyroków i wypadkowych orzeczeń pierwszoinstancyjnych, z wyjątkami jasno i precyzyjnie określonymi przez ustawodawcę zwykłego) w związku z art. 31 ust. 3 (nieprzydatne, niekonieczne, nieproporcjonalne ograniczenie praw z art. 77 ust. 2 i 78 Konstytucji) i art. 2 Konstytucji RP (nakaz dochowania zasad prawidłowej legislacji oraz zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa w konkretyzacji ustawowych praw podmiotowych) w taki sposób, że uzależnia zażalenie strony na odmowę zwolnienia przez sąd drugiej instancji od kosztów sądowych postępowania odwoławczego, wnioskowanego przez stronę wraz z apelacją, od uprzedniej rezygnacji ze zwyczajnego środka zaskarżenia od wyroku (tj. od konieczności zakończenia postępowania apelacyjnego wskutek nieopłacenia apelacji przez stronę ubiegającą się o zwolnienie, a następnie wniesienia zażalenia na odrzucenie apelacji)” (s. 1-2 skargi). Kwestionowanej regulacji skarżący zarzuca również naruszenie „art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (prawo do ukształtowania sądowego postępowania odwoławczego zgodnie z wymogami sprawiedliwości proceduralnej) w związku z art. 2 Konstytucji RP (zasadę prawidłowej legislacji oraz zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa) w taki sposób, że zaskarżone niejasne, niekomunikatywne przepisy ustawy, o treści normatywnej ustalonej operatywnie,

retrospektywnie przez Sąd Apelacyjny w W., pominąwszy zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji, uniemożliwiają prewencyjną (wstrzymującą bieg terminu na uzupełnienie braków fiskalnych apelacji) kontrolę zasadności odmowy zwolnienia od kosztów sądowych wnioskowanej wraz ze złożoną apelacją” (s. 2 skargi);

– art. 394² § 1 i art. 380 k.p.c. „w interpretacji sądowej ukształtowanej po wejściu w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.) – rozumian[e] w ten sposób, że kontrola zasadności odmowy zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji następuje wyłącznie w formie zażalenia do innego składu sądu drugiej instancji na postanowienie o odrzuceniu apelacji”, narusza „art. 78 zdanie 1 i 2 w zw. z art. 45 ust. 1 i art. 2 Konstytucji RP (wymóg sprawiedliwości proceduralnej utożsamiony z obowiązkiem realizacji równości stron) w taki sposób, że w warunkach braku cechy relewantnie różnicującej, pogarsza sytuację procesową pozwanego wykonującego prawo do obrony przed sądem drugiej instancji w stosunku do powoda inicjującego postępowanie sądowe, uzależniając skuteczne uruchomienie postępowania przed sądem drugiej instancji od uprzedniego odrzucenia apelacji” (s. 2 skargi).

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 23 września 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 13 października 2021 r.) wezwano skarżącego do usunięcia braku formalnego skargi przez doręczenie odpisu lub kopii poświadczonej za zgodność z oryginałem postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z 14 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]) wraz z czterema kopiami.

Pismem wniesionym do Trybunału 14 października 2021 r. (data nadania) skarżący usunął wskazany brak.

4. Sędzia Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 26 stycznia 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 16 lutego 2022 r.) wezwał skarżącego do usunięcia braku formalnego skargi przez złożenie do akt pięciu odpisów albo poświadczonych za zgodność z oryginałem kopii wyroku Sądu Okręgowego w W. z 30 września 2020 r. (sygn. akt [...]).

Pismem wniesionym do Trybunału 18 lutego 2022 r. (data nadania) skarżący usunął wskazany brak.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznego rozpoznania, ponieważ:

a) została sporządzona przez adwokata, który przedłożył pełnomocnictwo szczególne do sporządzenia i wniesienia tego środka prawnego, a także do reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem,

b) skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, ponieważ od postanowienia Sądu Apelacyjnego w W. z 30 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) nie przysługuje żaden zwykły środek zaskarżenia,

c) dochowany został, przewidziany w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK, trzymiesięczny termin wniesienia skargi, gdyż ostateczne rozstrzygnięcie, w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji,

zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego 25 maja 2021 r., a skargę konstytucyjną wniesiono do Trybunału Konstytucyjnego 23 sierpnia 2021 r. (data nadania),

d) określony został przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK), tj. art. 394² § 1 oraz art. 394² § 1¹ pkt 1-7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c.), w brzmieniu ukształtowanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469), „w zakresie, w jakim powołane przepisy pomijają wśród postanowień podlegających zaskarżeniu postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji (zwyczajnego środka zaskarżenia)”, oraz art. 394² § 1 i art. 380 k.p.c. rozumiane w ten sposób, że „kontrola zasadności odmowy zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji następuje wyłącznie w formie zażalenia do innego składu sądu drugiej instancji na postanowienie o odrzuceniu apelacji”,

e) wskazano, które konstytucyjne wolności i prawa oraz w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK). W odniesieniu do art. 394² § 1 i art. 394² § 1¹ pkt 1-7 k.p.c., w zakresie wskazanym w skardze, skarżący zarzucił naruszenie art. 77 ust. 2, art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 2, a także art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, zaś w odniesieniu do art. 394² § 1 i art. 380 k.p.c. zarzucił naruszenie art. 78 w związku z art. 45 ust. 1 i art. 2 Konstytucji,

f) przedstawiono stosowne uzasadnienie sformułowanych zarzutów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

3. W ocenie Trybunału analizowana skarga konstytucyjna nie jest obciążona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, zaś sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

Zauważyć jednak należy, iż skarżący uczynił przedmiotem skargi m.in. ukształtowaną po wejściu w życie ustawy nowelizującej interpretację sądową art. 394² § 1 i art. 380 k.p.c., w myśl której „kontrola zasadności odmowy zwolnienia od kosztów sądowych od apelacji następuje wyłącznie w formie zażalenia do innego składu sądu drugiej instancji na postanowienie o odrzuceniu apelacji” (s. 2 skargi).

Przekazując skargę do merytorycznej oceny Trybunał wziął także pod uwagę wyrok TK z 22 maja 2019 r., sygn. SK 22/16 (OTK ZU A/2019, poz. 48), w którym stwierdzono m.in., że „[i]nstytucja skargi konstytucyjnej immanentnie jest (...) związana z określonym stanem faktycznym i ostatecznym orzeczeniem, rozstrzygającym konkretną sprawę skarżącego. Umożnienie postępowania z powodu niejednołitości orzecznictwa albo możliwości prokonstytucyjnej wykładni zaskarżonego przepisu czyni skargę konstytucyjną w znacznym zakresie instytucją dysfunkcjonalną. Nawet jeżeli wykładnia zaskarżonego przepisu jest niejednołita, istnieją co najmniej dwa równorzędne nurty jego interpretacji albo nawet jeżeli przepis można interpretować prokonstytucyjnie, to punktem wyjścia dla oceny zgodności przepisu z Konstytucją powinien być ten przepis w ujęciu ostatecznego orzeczenia rozstrzygającego sprawę skarżącego. Co więcej, należy tak przyjmować także wtedy, gdy ostateczne orzeczenie w sprawie prezentuje nową, zupełnie nieznaną interpretację przepisu, odbiegającą od utrwalonej i jednolitej wykładni. Konstatacja, że sąd mógł przyjąć za swoją powszechnie akceptowaną wykładnię, a w związku z tym postępowanie należy umorzyć, daje skarżącemu co najwyżej satysfakcję w sferze symbolicznej. Skarga konstytucyjna z założenia ma być natomiast instytucją gwarantującą wymierną ochronę praw i wolności konstytucyjnych. Wykładnia przepisu, nawet powszechnie akceptowana i jednolita, w zasadzie nigdy nie jest jedyną możliwą. Syntetyczna redakcja przepisów prawa daje interpretatorowi często znaczną swobodę w określaniu ich znaczenia. Trybunał nie kontroluje wykładni przepisów, ale same przepisy, których potencjał znaczeniowy może wykraczać poza ustalone w judykaturze i doktrynie

kanony. Kontroli zgodności z Konstytucją wszczętej skargą konstytucyjną, w konkretnej sprawie, rozstrzygniętej konkretnym orzeczeniem, podlega, z natury skargi konstytucyjnej, przepis w rozumieniu przedstawionym w ostatecznym orzeczeniu”.

Odwołując się do powyższego poglądu, Trybunał uznaje, że dyskwalifikacja formalna skargi w niniejszej sprawie na etapie wstępnej kontroli w istocie wykraczałaby poza ramy art. 61 ust. 1 i 4 u.o.t.p.TK.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – postanowiono jak w sentencji.